

Célm:

elgondolkoztatni az embereket

BESZÉLGETÉS JAN KADAR CSEHSZLOVÁK RENDEZŐVEL

— Új filmjének témája?

— Régi vágyam, Cappek Szalamandrákja.

— Elmar Klos-sal, mint moszkvai díjnyertes filmjüket is, az »Engelchen«-t?

— Mint minden művemet. Klos-sal a háború után ismerkedtem meg. Ő abban az időben a filmszövetség főtítkára volt, én meg, jobb híján, dokumentumfilmet készítettem. Aztán Pozsonyban rendeztem első játékfilmemet, a »Katka« című vígjátékot. Eközben Klost ki-nevezték a »Rövid filmek« gyárának igazgatójává. Ritkán találkoztunk és ilyenkor is csak néhány hivatalos szót váltottunk egymással. 1949-ben azonban a híres »erdingi eset« kapcsán egymástól függetlenül arra gondoltunk,

hogy ebből az »esetből« filmet kellene készíteni. Egy szervezett banda ellopott egy repülőgépet, embereket rabolt. Beszélgetve erről Klos-sal, meglepetve láttuk mindketten, mennyire egyezik dramaturgiai és rendezői elképzelésünk. Így jött létre az első közös produkciónk: az »Emberrablás«. Azóta együtt dolgozunk.

— Mi a munkamódszerük? Vagy inkább: hogy jött létre egy ilyen művészi munkamegosztás?

— A művészetről alkotott nézeteink és világszemléletünk azonos, de temperamentumunk merőben különbözik egymástól. Klos nyugodt, racionális, én inkább ösztönös kísérletező vagyok. Nincs kialakult munkamódszerünk. A témát azonban közö-

sen választjuk, a forgatókönyvet közösen írjuk. Természetesen rengeteg vita közben, mert mindegyikünk azt is bele akarja adni a filmbe, amiben különbözik a másiktól. Aztán vannak jobban megosztott munkaterületek. A forgatást és színészi munkát például én irányítom. Klos csak kritikus szemmel nézi, hogy úgymondjam: elsőszámú bírálóm. Viszont Klos oldja meg az összes szervezációs problémákat, és ő vágja a filmet. Ebben meg én vagyok a kritikusa. Így állandóan felelős, hozzáértő és elkötelezett bíráló alatt dolgozunk.

— Ez nem hat fékezőleg? Az ilyen állandó bíráló magatartás néha kellemetlen.

— Lehet. Viszont szükséges, mint a művészi önbírálat. Úgy foghatom fel ezt a viszonyt, mint felfokozott »megszemélyesített« művészi önbírálatot. Az ilyen együttes hasonlít a házassághoz. Rádadásul még magázzuk is egymást. Tizennégy éve dolgozunk együtt és, ezt őszintén mondhatom, munkánk alapja a kölcsönös bizalom és megbecsülés. Ez nagyon fontos, mert ennek hiánya hiusította meg nálunk oly divatos rendező-párok (Hannibal—

»A halott neve Engelchen«
— Wanda Spinka és Antonín Molcák

Sklasky, Vojtech Jasni —Kachina) hosszan tartó, közös munkáját. Két dudás egy csárdában. Ebből csak káosz lehet és végül szakítás. Rajtunk kívül egyedül a szovjet Alovnak és Naumovnak (»Békét az érkezőnek« rendezői) sikerült több mint egy évtizeden keresztül együtt maradni. Talán azért, mert bár mindketten különböző egyéniségek, ők is felosztják egymás között a feladatokat. Dramaturgjuk nekik sincs, ők maguk készítik, akárcsak mi, a forgatókönyvet.

— Az »Emberrablás« után mi következett?

— A »Légből kapott zenekar«, majd Vratislav Blazsek; »Három kívánság« című vígjátéka.

— Ennek színpadi változatát nálunk is játszották a Petőfi Színházban, »Mesébe illik« címmel.

— A film a személyi kultusz éveiben készült. Ennek az időnek művészi szemlélete nem adott lehetőséget, hogy az alkotó a néző esetleges önálló gondolataira, sajátos, egyéni érzelmeire építse dramaturgiáját. A kritika is rosszindulatú volt, és olyasmit magyarázott a filmbe, ami eszünkbe sem jutott. A »Három kívánság«-ot betiltották, minket három évre eltiltottak a filmezéstől. Pontosabban a játékfilmekről. Megpróbáltunk Klos-sal valami újat csinálni: a poliecrant. A poliecran tulajdonképpen nyolc vásznon lejátszódó szí-

multán képsorozat. Persze, nem tökéletes, de mint kísérlet, feltétlenül érdekes. A vásznak nem egyforma nagyságúak és különböző mélységben vannak elhelyezve. A filmet nyolc gép vetíti, a cselekmény a vásznon egyszerre játszódik, néha különböző képeket látunk, néha azonos nyolc képet, a hangot sztereofon hangszalag szolgáltatja, mindez nagy hatást vált ki a nézőből. A produkcióhoz külön mozi kellett építeni. Sajnos, eddig csak három műsor készült el az újonnan épült mozi számára. Ebből egy volt a miénk: az »Ifjúság« című dokumentszerű játék, melyet a prágai siker után Kubában is bemutattak. Ezzel a munkával párhuzamosan a laterna magicában dolgoztunk, mely élő

szereplők és a film kombinációja.

— Úgy tudom, hogy a »Három kívánság«-ot újra játsszák.

— Igen, a Központi Bizottság határozata a filmművészetből is elsöpörte a sematikus nézeteket. A »Három kívánság«-ot rehabilitálták és újra bemutatják. Mi pedig új lendülettel új témát kerestünk. Ladislav Mnacko »A halott neve Engelchen« című regényét választottuk. A regény és a film hőse is maga az író, aki a háború utolsó napjaiban gerincserülést szenved. Mozdulatlanul kell feködni, és közben újra átéli a történeteket. De az újraátélés átértékeléssel jár, s a cselekedetek átértékelése, helyesebben: mélyebb értelmük felfedezése konfliktusokhoz vezet. A hős,

A MOKÉP jelenti

DECEMBERI
FILMÚJDONSÁGOK

GERMINAL

Zola
világhírű regényének
szélesvásznú
magyar-francia
filmváltozata
Főszerepben:
JEAN SOREL
Csak 18 éven
felülieknek

MI KETTEN, FÉRFIAK
Szovjet film

MÉHKIRÁLYNŐ
Házassági tragikomédia

MARINA VLADY
díjnyertes alakításával
Magyarul beszélt
olasz film

Csak 18 éven
felülieknek

ahogy állapota fizikai-
lag javul, gyógyul lelki-
leg is. Végső megállapí-
tása egy nyers, és való-
ságos tény: a második
világháborúban naponta
harmincezer ember halt
meg, és ha az ő részvé-
tele, harci akciója csak
egy nappal, csak egy
órával is megrövidítette
ezt a háborút, ez fölmen-
tése, erkölcsi igazolása
tetteinek.

— Ez a probléma, mo-
rális szempontból nézve,
nem is a háborús, ha-
nem a háború utáni
évéké.

— A film nem a múlt
rekonstrukciója. Morá-
lis súlypontja van. Há-
borúellenes film, amely
az igazságtalan, támadó
háború értelmetlenségét
és kegyetlenségét tuda-
tosítja az emberekben.
Konstrukciója forma-
bontó. A cselekmény
részben a kórházi-ágyon,
részben a fel-felvilanó
partizánharcokban ját-
szódik. A múlt csak mo-
tivációja mindannak,
ami jelenleg a hősből
végbemegy.

— És most következik
Capek világhírű regé-
nye. A tíz éve dédelge-
tett terv...

— Nem. Jelenleg
Klos-sal a »Vádlott«
cí-
mű filmet forgatjuk.
Formailag fordítottja az
»Engelchen«-nek. Szinte
egy szintéren játszó

egyszerű cselekmény.
Egy munkásigazgatót,
akit egy új erőmű fel-
építésével bíztak meg,
felelőségre vonnak
olyan tettekért, amelye-
knek annak érdekében kö-
vetett el, hogy feladatát
minden körülmények
között teljesítse. Bü-
nös-e az igazgató, vagy
sem? Képes-e a törvény
lépést tartani az élettel?
Ezt a kérdést veti fel a
film.

— Tehát a »Szala-
mandrák« még mindig
csak terv?

— Valamivel már
több annál. Bár munká-
ba igazán csak a »Vád-
lott« forgatása után
vesszük.

— És miért választot-
ták ezt a témát?

— Mert úgy érzem,
mélységesen elgondol-
koztatja az embereket a
világról és önmagukról.
Meggyőződésem, hogy a
művészet, az igazi hatá-
sában soha sem direkt,
ahogy mondjuk: szájbá-
rágós, hanem közvetett
és elgondolkodtató. És ez
a legfőbb célja. Az em-
bereket a jó és nemes
célok elérésére ösztö-
nözze. Nem tételeket
kell igazolnia, hanem
fölkeltetnie a szándékot
a jóra, a humánus és
szocialista igazságra.

KOTZIÁN KATALIN

filmvilág

VI. évf., 24. sz. — Filmművészeti folyó-
irat. — Megjelenik minden hónap 1-én
és 15-én. — Főszerkesztő: Hámos György. — Kiadja a
Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Sala Sándor. — Szer-
kesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút
9—11, Telefon: 221—285.

63 5549

Az Athenaeum Nyomda íves és rotációs mélynyomása
Felelős vezető: Soproni Béla igazgató
Terjesztő a Magyar Posta; külföldön a »Kultúra« külke-
reskedelmi vállalat

»INDEX« 25.286